

Nr 280.

Godkänd av första kammaren den 7 juni 1917.

Godkänd av andra kammaren den 7 juni 1917.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av § 26 mom. c) riksdagsordningen.

(Konstitutionsutskottets utlåtande nr 21.)

Till Konungen.

I en inom riksdagen väckt motion har hemställts, att riksdagen ville för sin del antaga såsom vilande till grundlagsenlig behandling följande förslag till ändrad lydelse av § 26 mom. c) riksdagsordningen:

» — — — — —
den, som till följd av laga kraftvunnet utslag är förlustig medborgerligt förtroende eller ställd under framtiden för brott, som medför förlust av sådant förtroende.»

Till stöd för sin hemställan har motionären anfört följande:

»Som bekant föreslog 1894 års konstitutionsutskott i anledning av en i andra kammaren av herr Themptander väckt motion sådan ändring i § 26 mom. c) riksdagsordningen, att den skulle erhålla följande lydelse:

Ej må såsom riksdagsman godkännas — — — — —

c) den som till följd av laga kraftvunnet utslag är förlustig medborgerligt förtroende eller ställd under framtiden för brott, som medför förlust av sådant förtroende.

Detta förslag motiverade utskottet med bl. a. följande: »Den i § 26

riksdagsordningen uttryckta grundsatsen, att även vissa icke laga kraftvunna utslag böra medföra obehörighet till riksdagsmannaskapet, torde ha sin grund i den i dylika fall starka anledning till antagande, att den tilltalade verkligen gjort sig skyldig till det brott, för vilket han blivit lagförd, men ett dylikt antagande kan vid högre rätts prövning befinnas förhastat. Således kan en riksdagsman till följd av en utav underrätt eller hovrätt uttalad uppfattning, vars riktighet sedermera underkännes av högre domstol, gå förlustig sitt förtroendeuppdrag. Riksdagen avslog emellertid detta förslag och biträdde i stället ett av reservanter i utskottet gjort yrkande, enligt vilket ifrågavarande moment skulle erhålla följande lydelse:

e) »den, som är förlustig medborgerligt förtroende eller genom utslag, vilket ännu icke vunnit laga kraft, är dömd till förlust av sådant förtroende eller den, som är ställd under framtiden för brott, vilket medför nämnda påföljd.» Genom ifrågavarande beslut, som grundlagsfästes år 1897, upphävdes visserligen den gamla diskvalifikationsgrunden, att enbart ett åtal för vanfrejdande brott gjorde en person obehörig till riksdagsmannaskapets utövande. Men då riksdagen genom detta sitt beslut erkände, att ett åtal av ifrågavarande art kunde vara obefogat och leda till frikännande, varigenom vederbörande riksdagsman på ett obilligt och i lagen icke avsett sätt kunde diskvalificeras, så borde konsekvensen ha fordrat, att man erkände samma risk föreligga, om en person förklarades obehörig att vara riksdagsman på grund av underrätts dom, som sedan undanröjdes i högre instans. Visserligen har den invändningen gjorts, att det är rimligt, att åtal ej må vara diskvalifikationsanledning, enär vederbörande åklagare lättare kan tänkas ha begått ett fel vid åtalets anhängiggörande, då brottsmålet ännu vore outrett, men att det däremot skulle finnas fullt fog för diskvalifikation, då målet är vederbörligen prövat och dom har fallit. Ty man skulle då kunna antaga, att mot den dömda riksdagsmannen sådan bevisning förebragts, att domen icke komme att i högre insats rubbas.

Denna uppfattning har dock vederlagts genom det faktum, att en ledamot av riksdagens andra kammare blev år 1916 dömd till förlust av medborgerligt förtroende, varigenom han i realiteten blev diskvalificerad, ehuru detta icke kom att bliva formellt bekräftat genom att kammaren tills vidare underlät att göra anmälan till Konungen om den uppkomna ledigheten. Sedermera korrigerades ifrågavarande rådhusrätts dom därhän, att den slutgiltiga domen undanröjde all anledning till diskvalifikation för den dömdes behörighet till riksdagsmannaskap.

Erfarenheten ger sålunda vid handen, att underdomstolars utslag

kunna bliva upphävida eller korrigerade i högre instans likaväl i fråga om riksdagsmän som andra, så att ingen garanti finnes för att de i § 26, mom. c) angivna domarna skulle ha lika bestående värde i första instans som i andra eller tredje. Lagstiftarna synas ej ha räknat med den möjligheten, att domar av så allvarlig natur skola mot riksdagsman fällas och sedan av högre instans underkännas. I stället har man tryggt sig vid, att ett dylikt domslut i första instans skulle visa sig vila på så säkra grunder, att ett överklagande ingenting skulle rubba däruti.

Även må erinras därom, att när i § 26 riksdagsordningen bland dem, som förklaras obehöriga att utöva riksdagsmannaskap, uppräknas, när någon »är förklarad ovärdig» att inför rätta föra annans talan eller att i rikets tjänst vidare nyttjas samt den, som »blivit förvunnen» att vid riksdagsmannaval ha sökt värva röster, så synes därmed avses laga kraftvunnen dom, vilket ock av grundlagskommentarer framgår. Konsekvensen torde då kräva detsamma i fråga om mom. c i nämnda paragraf.»

Motionären anför slutligen såsom skäl för framläggandet av förslag om grundlagsändring, att det synts honom vara av största vikt, att grundlagens bokstavliga lydelse och efterlevnad ej på någon punkt bör skapa situationer, som både för grundlagens anda och det allmänna rättstänkandet te sig såsom ohållbara, varigenom aktningen för gällande lag lätteligen rubbas.

Då den nu gällande lydelsen av § 26 mom. c) riksdagsordningen år 1894 antogs, åberopades till stöd för denna lydelse bland annat den omständigheten, att den överensstämde med vad som var stadgat såsom villkor för innehavande av vissa kommunala förtroendeuppdrag. Det har också inom riksdagen yppats starka betänkligheter mot att för riksdagsmannaskapets utövning uppställa mindre stränga villkor än dem, som gälla för andra offentliga uppdrag. Ovedersägligen kan för övrigt, såsom ock framhölls 1894, ett sådant fall tänkas, att en person, som av under rätt blivit dömd för ett brott av nu ifrågavarande art, genom utnyttjande av medgiven klagotid fördröjde avkunnandet av ett slutligt utslag, som dock med visshet kunde förutsättas komma att sammanfalla med under rättens. Den av motionären föreslagna bestämmelsen skulle i ett dylikt fall leda till föga tilltalande konsekvenser.

Å andra sidan tala starka skäl för den uppfattningen, att en doms egenskap att diskvalificera för innehavande av riksdagsmannabefattning bör inträda först sedan domen vunnit laga kraft. Ett dylikt stadgande

skulle också, såsom motionären framhållit, väl överensstämma med den princip, som ligger till grund för mom. d) och e) av § 26 riksdagsordningen.

De båda i viss mån motsatta synpunkter, vilka sålunda inom riksdagen gjort sig gällande, skulle enligt riksdagens mening tillgodoses genom en sådan bestämmelse, att den, som av underrätt blivit ådömd sådan straffpåföljd, varom det ifrågavarande momentet talar, icke skulle förrän domen vunnit laga kraft förlora sitt riksdagsmannaskap, men däremot redan genom underrättens utslag bliva obehörig att utöva detsamma. Han skulle således återinträda i utövandet av sin befattning efter den slutliga domen, därest denna lydde på frikännande eller på ett icke diskvalificerande straff — i sistnämnda fall efter det straffet avtjänats. Ett slags suspension av riksdagsmannaskapet skulle således, i anslutning till vad som i fråga om ämbetsmän är stadgat, införas. En förutsättning för en dylik anordning synes emellertid vara, att suppleant i ett sådant fall skulle i stället få inkallas.

I vilka former en sådan anordning må kunna träffas, synes lämpligen böra göras till föremål för en utredning. Om denna utredning giver vid handen, att en dylik utveckling av suppleantinstitutionen är möjlig och lämplig att genomföra, skulle det också kunna tagas under övervägande, huruvida den kan komma till användning i andra fall, där riksdagsman blir förhindrad att utöva sin befattning utan att därmed förlora sin behörighet att innehava densamma.

På grund av vad sålunda anförts får riksdagen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning och framlägga förslag i syfte att riksdagsman, som blivit ådömd straffpåföljd enligt 2 kap. 19 § strafflagen, ej må, så länge domen icke vunnit laga kraft, på den grund vara obehörig att innehava riksdagsmannabefattning, utan allenast att utöva densamma, och att, vid sådant fall, suppleant skall inkallas för att under nämnda tid utöva hans befattning.

Stockholm den 7 juni 1917.

Med undersåtlig vördnad.